

УДК 37.015-042.65

Р. А. ПОПОВ

кандидат наук з державного управління

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ПІЗНАВАЛЬНА САМОСТІЙНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ АВТОНОМНОСТІ СТУДЕНТА В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті висвітлено важливість пізнавальної самостійності особистості як передумови розвитку автономності студента в освітній діяльності. Основа формування пізнавальної самостійності студентів вищих навчальних закладів як якості особистості полягає у визначенні їх особистісного змісту, потреб і мотивів. Пізнавальна самостійність базується на знаннях, відтворенні цих знань і їх творчому застосуванні. Якщо в студента достатньо розвинені інтелектуальні вміння (свідоме використання таких розумових операцій як аналіз, синтез, класифікація, систематизація тощо), то він швидко просувається в пошуку нового, тобто піднімається на творчий рівень діяльності. Завдання педагога – створити студенту ситуацію успіху. Результатом таких дій стануть узагальнені знання, саме вони й будуть фундаментом майбутньої пізнавальної самостійності.

Ключові слова: *пізнавальна самостійність, самостійність, пізнавальна активність, розвиток автономності студента.*

Звертаючись до пізнавальної самостійності як до педагогічного феномену, варто зазначити її важливість у професійній діяльності майбутнього вчителя, що відчуває потребу в самоактуалізації, саморозвитку й самонавчанні, визначити її сутнісні особливості й розкрити шляхи її формування як інтегративної особистісної якості.

Пізнавальну самостійність розглядаємо з позиції загальної теорії діяльності. Категорія діяльності є ключовою в розумінні людини, її соціальних характеристик і визначальною в тлумаченні сутності пізнавальної самостійності.

Проблема самостійності школярів, питання самостійної діяльності учнів і засобів її організації в структурі навчального заняття має свою досить багату історію й свої традиції в теоретичному висвітленні й реалізації її основних положень у практиці роботи школи.

Особливого розвитку проблема формування самостійності отримала в педагогічному вченні К. Д. Ушинського, який надавав великого значення розвитку в дитині твердого характеру, волі, стійкості, відчуття обов'язку. І хоча вчений прямо не розглядає поняття “самостійність”, “самостійна діяльність”, головне місце в системі цілей освіти він відводить підготовці діяльного, активного, проникнутого відчуттям суспільного обов'язку громадянина своєї Вітчизни.

У подальших дослідженнях поняття *самостійності* розвивається й конкретизується як дидактами, так і психологами, у працях яких пропону-

ються визначення самостійності, виділяються притаманні їй характерні риси й особливості.

Мета статті – дослідити пізнавальну діяльність, на основі якої розвивається пізнавальна самостійність. Розглянути пізнавальну самостійність особистості як передумову розвитку автономності студента в освітній діяльності.

Можна виділити два типи визначень, які пропонують психологи. Одна група психологів намагається дати широке поняття самостійності, яке охоплює всі якості особистості. Так, П. І. Плотников зазначав окремі суттєві особливості, які характеризують самостійність того, хто навчається, у пізнавальному процесі: уміння працювати цілеспрямовано й відповідно до плану, обирати найбільш раціональні прийоми навчальної праці, правильно розраховувати й розподіляти свої сили та враховувати результати власної діяльності [16]. Однак, у такому висвітленні відчувається певне тяжіння до розкриття переважно організаційно-технічної сторони самостійної діяльності, а не її зовнішньої характеристики. Тут, наприклад, не розглядається таке питання, як уміння студента самостійно визначати, формулювати пізнавальні завдання й самостійно їх розв'язувати.

О. Г. Ковальов визначає самостійність як вольову властивість характеру, що формується в праці, як ознаку вольової активності людини, причому вольова діяльність має здійснюватися відповідно до розуміння її необхідності, відчуття обов'язку й відповідальності [7].

О. Г. Ковальов указує на самостійність як на інтегральний вираз багатьох властивостей особистості, властивостей спрямованості й волі, емоційних й інтелектуальних рис. Трапляються й інші підходи, які вирізняють окремі, найбільш вагомні на думку авторів, риси самостійності.

Сьогодні загальноприйнятим психологічним розумінням самостійності є трактування її як інтегральної, синтетичної властивості особистості, що дістає різних проявів і функцій. Загалом, із цим можна погодитися, однак таке визначення не відображає, на наш погляд, специфіки цього явища в конкретних видах діяльності.

Цю проблему намагається вирішити інша група психологів. К. К. Платонов і Г. Г. Голубєв самостійність визначають як здатність, що стала рисою характеру, працювати без сторонньої допомоги незалежно від того, чи виконується певна робота як завдання керівника, чи за власною ініціативою. Далі ці ж автори ще більше конкретизують сутність поняття, визначаючи самостійність як “здатність систематизувати, планувати й регулювати свою діяльність без безпосереднього постійного керівництва й практичної допомоги з боку керівника” [15].

Самостійність учнів, як якість особистості, Л. Г. Вяткін [3] і П. І. Підкасистий [14] називають показником майстерності вчителя. П. І. Підкасистий вказує, що педагогу не стільки важливо передавати знання, скільки формувати в учнів уміння працювати й потребу вчитися, застосовувати рі-

знi джерела знань, тобто навчати їх ставити адекватнi цiлi й добиватися їх досягнення [14, с. 9].

Н. Д. Левiтов вважає, що самостiйнiсть разом з iнiцiативою є рисами характеру. Прояв самостiйностi вiн убачає в прискореному темпi виконання роботи, у виконаннi завдань за неповною iнструкцiєю, у виборi максимально рацiональних прийомiв здiйснення певних робiт. Самостiйнiсть розглядається вченим i як здатнiсть чинити вiдповiдно до власних поглядiв i переконань [8].

Отже, єдиного визначення самостiйностi психологи не подають, а розкривають рiзні аспекти цiєї особистiсної властивостi залежно вiд цiлей i рiвня розгляду поняття. З наведених визначень можна з'ясувати, що самостiйнiсть виступає як якiсть особистостi, у якiй опосередковано проявляються багато властивостей, водночас самостiйнiсть проявляється й формується в процесi систематизацiї, планування й регулювання людиною своєї дiяльностi, вибору найбільш рацiональних прийомiв роботи.

В "Українському педагогiчному словнику" самостiйнiсть визначається як одна з провiдних якостей особистостi, що виражається в умiннi поставити певну мету, наполегливо домагатися її виконання власними зусиллями, вiдповiдально ставитися до своєї дiяльностi, дiяти при цьому свiдомо й iнiцiативно [4, с. 498]. Таким чином, педагогiчний аспект поняття "самостiйнiсть" спрямовується на визначення цього поняття, критерiїв й умов формування пiзнавальної самостiйностi, яка є провiдною рисою самостiйностi того, хто навчається, пов'язаною зi специфiкою його навчальної дiяльностi, керованої педагогом.

Пiд самостiйнiстю, як важливою особистiсною якiстю, В. К. Буряк розумiє сформовану систему навичок самоорганiзацiї [2, с. 27], тому в освітнiй дiяльностi самостiйнiсть учнiв проявляється: у вирiшеннi пiзнавальних завдань оригiнальними способами; у формулюваннi висновкiв й узагальнень, не запропонованих у готовому виглядi нi в навчальнiй лiтературi, нi у викладi вчителя; в оцiнюваннi дослiджуваних фактiв i явищ з погляду особистiсних установок; у застосуваннi вiдповiдних розумових операцiй при аналізi й синтезi фактичного й теоретичного матерiалу, що вiдрiзняється вiд ранiше вивченого [1, с. 74].

У дидактицi окремо видiляється й таке поняття як "самостiйнiсть освітньої дiяльностi", до її ознак В. К. Буряк зараховує здатнiсть учнiв орієнтуватися в новiй ситуацiї, критично пiдходити до оцiнювання фактiв i явищ, незалежно вiд судження iнших [1, с. 74]. Справжня самостiйнiсть того, хто навчається, припускає свiдому вмотивованiсть дiй i їхню обґрунтованiсть, несхильнiсть до чужих впливiв.

Н. О. Половнiкова видiляє такi види самостiйностi: iгрову, навчальну, виробничу, суспiльну, побутову [17]. У галузi пiзнавальної дiяльностi можна говорити про наукову або пiзнавальну самостiйнiсть.

З педагогiчної точки зору пiзнавальна самостiйнiсть базується на пiзнавальнiй дiяльностi, у процесi якої вiдбувається збагачення особистостi

новими знаннями й уміннями, без яких є неможливим самостійне пізнання дійсності. Говорячи про пізнавальну самостійність, мають на увазі діяльність, що сприяє розширенню знань [2, с. 27].

Визначення пізнавальної самостійності надається М. І. Махмутовим. Під пізнавальною самостійністю вчений розуміє наявність інтелектуальної здатності студента й його вмінь самостійно вичленувати суттєві й другорядні ознаки предметів, явищ і процесів діяльності, шляхом абстрагування й узагальнення розкривати сутність нових понять [12].

Показниками наявності пізнавальної самостійності є:

- уміння студента самостійно здобувати нові знання з різних джерел і набувати нові вміння й навички як шляхом заучування, так і через самостійне дослідження й відкриття;
- уміння використовувати набуті знання, вміння й навички для подальшої самоосвіти;
- уміння застосовувати їх у практичній діяльності для вирішення будь-яких життєвих проблем.

Перераховані якості студента зумовлено наявністю в нього високого рівня пізнавальної потреби й інтересу до знань, наявністю мотивів учіння.

З усього перерахованого на особливу увагу в контексті досліджуваної проблеми розвитку автономності студента в вищому навчальному закладі заслуговує активізація пізнавальної діяльності, на основі якої розвивається пізнавальна самостійність.

Із цього приводу Г. І. Щукіна зазначає: “Учень цілковито залежить від його діяльної активної позиції, тому формування його діяльної позиції в пізнанні – головне завдання всього навчального процесу” [21, с. 48]. І це твердження не втрачає своєї актуальності, коли йдеться про студента, а не про школяра, й особливо студента – майбутнього вчителя.

Активність – це здатність і прагнення особистості до енергійного здійснення діяльності. Пізнавальна активність – діяльнісний стан особистості, що характеризується прагненням до енергійного оволодіння знаннями, що здобуваються за умови докладання наполегливих вольових зусиль.

Пізнавальна активність свідчить про те, що суб’єкт навчання не лише засвоїв яку-небудь тему, а й те, що в нього сформувалася стійка потреба в якісній пізнавальній діяльності, сильні й усталені мотиви.

Т. І. Шамова, розглядаючи активність не просто як діяльнісний стан індивіду, а як якісний прояв ставлення того, хто навчається, до змісту діяльності й досягнення пізнавальних цілей, виділяє три рівні пізнавальної активності:

- відтворююча активність як прагнення зрозуміти, запам’ятати й відтворити за зразком;
- інтерпретуюча активність як прагнення до виявлення суті явища, що вивчається, бажання зрозуміти взаємозв’язки між явищами й процесами;
- творча активність як інтерес знайти нові способи засвоєння дійсності [19, с. 54].

Усі зазначені рівні пізнавальної активності взаємопов'язані й взаємозумовлені.

В. І. Лозова на підставі характеру виконуваної діяльності виділяє виконавську, конструктивну й творчу пізнавальну активність, а за вольовими зусиллями – потенційну й реалізовану [11, с. 296].

Активність можна розглядати в двох взаємопов'язаних аспектах: активність у конкретній навчальній ситуації й активність як якість особистості. Перша бере участь у формуванні другої. Так, В. І. Лозова зараховує пізнавальну активність особистості до засобів задоволення її духовних потреб, інтересів, самовираження й самореалізації. Водночас вона є важливою умовою вдосконалення навчально-виховного процесу, оскільки стимулює розвиток самостійності, ініціативності, відповідальності, сили волі, творчого підходу до оволодіння змістом освіти [11, с. 295].

Пізнавальна активність має внутрішню й зовнішню сторони. Зовнішньою є результативність. Внутрішня сторона складає потребо-мотиваційну сферу, розумові, фізичні й морально-вольові зусилля суб'єкта, що спрямовані на досягнення цілей навчання, прагнення реалізувати свої пізнавальні можливості в самостійній пізнавальній діяльності.

На основі аналізу досліджень, що присвячені проблемі пізнавальної активності, можна виокремити такі умови її розвитку:

- індивідуалізація цілей навчання;
- аксіологізація змісту предмета;
- аксіологізація потреб і мотивів;
- оптимізація засобів навчання.

До умов розвитку пізнавальної активності можна віднести пошук шляхів ефективного процесу навчання. Цій проблемі присвячені роботи В. К. Буряка, Б. І. Коротяєва, І. Я. Лернера, М. І. Махмутова, М. М. Скаткіна та ін.

Пізнавальна активність значно зумовлюється процесами цілепокладання, реалізацією змісту й засобів навчання. Цей аспект досліджували В. П. Беспалько, П. Я. Гельперін, Н. Ф. Тализіна, І. Я. Лернер, А. М. Матюшкін та ін.

Особистісну площину пізнавальної активності, на основі вивчення особистісного смислу, потреб і мотивів у процесі навчання розглядали Т. К. Ахayan, Б. С. Гершунський, А. Г. Здравомислов, В. П. Зінченко, М. С. Розов, В. В. Сериков, Г. Я. Шишмаренкова. Ці дослідження визначають основним критерієм пізнавальної активності особистісний мотив, на основі якого формується ціль пізнання.

Таким чином, на основі аналізу психолого-педагогічної літератури можна дійти висновку про необхідність визнання того, що пізнавальна активність і самостійність – взаємозалежні якості особистості, що характеризують її прагнення й уміння без сторонньої допомоги оволодіти знаннями й способами діяльності.

До суттєвих ознак пізнавальної самостійності, які можуть виступати показниками її сформованості, належать:

- потребу в знаннях;
- потребу в самореалізації;

- бажання глибше пізнати не лише знання, що засвоюються, а й способи оволодіння ними;
- критичний підхід до матеріалу, що вивчається, думок інших людей;
- бажання висловити свою власну точку зору;
- уміння самостійно мислити;
- уміння самостійно набувати нові знання й застосовувати їх для подальшої самостійної освітньої діяльності, самоосвіти й практичної педагогічної діяльності.

Проведений теоретичний аналіз свідчить, що в педагогічній науці вже визначились різні підходи до пізнавальної самостійності тих, хто навчається. Низка вчених (П. Я. Гальперін, В. В. Давидов, Є. М. Кабанова-Меллер, Б. І. Коротяєв, Н. Ф. Тализіна, Д. Б. Ельконін та ін.) вважають, що пізнавальна самостійність проявляється в умінні вирішувати навчальні завдання. Цілком природно, що учень, який володіє прийомами пізнавальної діяльності, виявляється здатним до самостійності в пізнанні.

Пізнавальна самостійність – це, насамперед, процес пізнавальної діяльності, що зосереджується не на самій діяльності, а на результатах, що визначають якісно новий розвиток особистості. Ця думка знаходить своє обґрунтування в роботах О. М. Леонтьєва [9] і С. Л. Рубінштейна [18].

Г. Я. Шишмаренкова [20] розглядає пізнавальну самостійність тих, хто навчається, на основі взаємодії інтеграції якостей особистості студента й цілеспрямованої діяльності викладача в особистісно-орієнтованому навчанні.

Низка вчених розглядають пізнавальну самостійність як рису чи якість особистості. Так, Н. О. Половнікова під пізнавальною самостійністю школяра розуміє готовність (здатність, прагнення) самотужки просуватися в оволодінні знаннями, і яка виявляється при виконанні учнем власними силами продуктивних навчальних завдань, що вимагають логічної переробки або часткового “доуяснення” раніше проведеної такої переробки [17, с. 200].

Н. І. Зеленкова вважає, що пізнавальна самостійність як риса особистості – це готовність до самостійного оволодіння знаннями на основі волевого зусилля й містить у своїй структурі знання, мотиви, способи дії, ступінь виразності яких значно впливає на характер перебігу й результати освітньої діяльності школярів [6, с. 250].

Пізнавальна самостійність розглядається І. Я. Лернером як якість особистості, що виявляється в здатності того, хто навчається, самому організувати свою пізнавальну діяльність для вирішення нової пізнавальної проблеми [10].

О. В. Петунін також розглядає пізнавальну самостійність як якість особистості, що проявляється в школярів у потребі й умінні здобувати нові знання з різних джерел, шляхом узагальнення розкривати сутність нових понять, опановувати способи пізнавальної діяльності, удосконалювати їх і творчо застосовувати для вирішення будь-яких проблем [13].

пізнавальної діяльності спостерігається позитивна динаміка всіх трьох компонентів:

- *мотиваційного* – від цікавості через епізодичне усвідомлене прагнення пізнати нове до стійкого прагнення до постійної розумової діяльності;
- *вольового*, що виражається в прагненні перебороти пізнавальне ускладнення;
- *змістово-операційного* як системи провідних знань і способів освітньої діяльності (інтелектуальних, загальнонавчальних навичок і спеціальних предметних умінь).

У пізнавальній самостійності, як і в усіх видах діяльності людини, проявляється два пов'язаних між собою процеси: відтворюючий і творчий. Відтворююча діяльність характеризується засвоєнням готового, вже здобутого наукою знання. Творчий шлях пізнання зумовлюється рухом від незнання до знання, коли на шляху студента постає завдання здобуття невідомого знання, коли він об'єктивно постає перед проблемною ситуацією, що спонукає його до виявлення необхідних способів вирішення наукової проблеми. Саме в процесі такої пізнавальної діяльності студент проявляє свою самостійність у тому, що не сприймає все на віру й тому намагається перевірити інформацію, отриману з різних джерел, сам відшукує відповідь на питання, що виникають, причому звертається за допомогою до своїх власних знань. Тобто пізнавальна самостійність передбачає творчий шлях у пізнанні й організації самостійної освітньої діяльності студента.

Аналіз робіт Л. С. Виготського, О. М. Леонтьєва, І. Я. Лернера, Н. О. Половнікової, С. Л. Рубінштейна, Т. І. Шамової, Г. І. Щукіної дає змогу визнати, що пізнавальна самостійність є особистісною якістю, яка характеризується прагненням і готовністю без сторонньої допомоги оволодіти знаннями й способами діяльності.

Відтак, основними показниками сформованості в особистості пізнавальної самостійності можуть бути: наявність знань; потреба в знаннях; ціннісне ставлення до знань; бажання пізнати способи оволодіння знаннями; критичний підхід до інформації; уміння здійснювати пошук; уміння отримувати й трансформувати отриману інформацію.

Висновки. Спираючись на результати теоретичного аналізу й узагальнення власного досвіду викладання у вищій педагогічній школі, можна констатувати, що процес формування пізнавальної самостійності представляє собою комплекс особистісних утворень, що розглядаються з позиції теорії пізнання, теорії діяльності й теорії цінностей.

Пізнавальну самостійність, передусім, розглядаємо з позиції загальної теорії діяльності, у якій відбувається розвиток і вдосконалення майбутнього вчителя. Дослідження показує, що *пізнавальна самостійність – це інтегративна динамічна якість особистості, основу якої складають інтелектуальні здібності й уміння, готовність і прагнення до самостійності, коригування діяльності, володіння прийомами пізнавальної діяльності,*

обізнаність щодо узагальнених методологічних знань, наявність сталих сформованих умінь самоконтролю й самооцінки.

Формування пізнавальної самостійності розглядається як провідний аксіологічний мотив навчання студентів. Ціннісне ставлення до пізнання світу дає можливість студенту включитись у пізнавальну діяльність усім розмаїттям своїх внутрішніх сил і можливостей.

Основа формування пізнавальної самостійності студентів вищих навчальних закладів як якості особистості полягає у визначенні їх особистісного змісту, потреб і мотивів, що невід'ємно пов'язано з ціннісними орієнтаціями й аксіологічним потенціалом особистості, спрямованим на успішне й результативне здійснення розвитку автономності студента в освітній діяльності.

Список використаної літератури

1. Буряк В. К. Активность и самостоятельность учащихся в познавательной деятельности / В. К. Буряк // Педагогика. – 2007. – № 8. – С. 71–78.
2. Буряк В. К. Система дидактичних умов ефективної організації навчальної пізнавальної діяльності / В. К. Буряк // Рідна школа. – 2007. – № 5. – С. 25–27.
3. Вяткин Л. Г. Самостоятельность учащихся на уроках русского языка: пособие к спецкурсу / Л. Г. Вяткин. – Саратов : Изд-во Саратов. гос. ун-та, 1993. – 130 с.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 376 с.
5. Данилов М. А. Воспитание у школьников самостоятельности и творческой активности в процессе обучения / М. А. Данилов // Советская педагогика. – 1961. – № 8. – С. 31–36.
6. Зеленкова Н. І. Формування пізнавальної самостійності старшокласників у навчальному процесі / Н. І. Зеленкова // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць. – Кривий Ріг : КДПУ, 2005. – Вип. 13. – С. 247–252.
7. Ковалев А. Г. Психология личности / А. Г. Ковалев. – Москва : Просвещение, 1969. – 391 с.
8. Левитов А. М. О содержании понятий “навык” и “умение” / А. М. Левитов // Советская педагогика. – 1980. – № 3. – С. 68–72.
9. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – Москва : Политиздат, 1977. – 303 с.
10. Лернер И. Я. Дидактические основы формирования познавательной самостоятельности учащихся при изучении гуманитарных дисциплин : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.730 / И. Я. Лернер. – Москва, 1971. – 38 с.
11. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – Харків : ОВС, 2002. – 400 с.
12. Махмутов М. И. Современный урок / М. И. Махмутов. – Москва : Педагогика, 1985. – 184 с.
13. Петунин О. В. Формирование познавательной самостоятельности старших школьников во внеурочной деятельности по предметам естественно-научного цикла / О. В. Петунин // Директор школы. – 2005. – № 5. – С. 23–25.
14. Пидкасистый П. И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении: Теоретико-экспериментальное исследование / П. И. Пидкасистый. – Москва : Педагогика, 1980. – 240 с.
15. Платонов К. К. О знаниях, навыках и умениях / К. К. Платонов // Советская педагогика. – 1963. – № 11. – С. 98–103.

16. Плотников П. И. Индивидуальный подход к учащимся в воспитании сознательной дисциплины / П. И. Плотников, Н. Д. Левитов // Советская педагогика. – 1940. – № 5. – С. 4–9.

17. Половникова Н. А. О теоретических основах воспитания познавательной самостоятельности школьника в обучении / Н. А. Половникова. – Казань : Татарское кн. из-во, 1968. – 202 с.

18. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – Москва : Педагогика, 1973. – 423 с.

19. Шамова Т. И. К вопросу о понятии и компонентах познавательной самостоятельности / Т. И. Шамова // Новые исследования в педагогических науках : сб. науч. работ. – 1974. – № 11. – С. 20–23.

20. Шишмаренкова Г. Я. Теория и практика формирования познавательной самостоятельности старшеклассников в процессе изучения гуманитарных дисциплин: личностно-ориентированный аспект : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Г. Я. Шишмаренкова. – Челябинск, 1997. – 254 с.

21. Щукина Г. И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе : учеб. пособие для студентов пед. ин-тов / Г. И. Щукина. – Москва : Просвещение, 1979. – 160 с.

Стаття надійшла до редакції 15.02.2017.

Попов Р. А. Познавательная самостоятельность личности как предпосылка развития автономности студента в образовательной деятельности

В статье раскрыта проблема познавательной самостоятельности личности как предпосылки развития автономности студента в образовательной деятельности. Основа формирования познавательной самостоятельности студентов высших учебных заведений как качества личности заключается в определении их личностного смысла, потребностей и мотивов. Познавательная самостоятельность базируется на знаниях, воспроизведении этих знаний и их творческом применении. Если у студента достаточно развиты интеллектуальные умения (сознательное использование таких мыслительных операций как анализ, синтез, классификация, систематизация и др.), то он быстро продвигается в поиске нового, то есть поднимается на творческий уровень деятельности. Задача педагога – создать студенту ситуацию успеха. Результатом таких действий станут обобщенные знания, именно они и будут фундаментом будущей познавательной самостоятельности.

Ключевые слова: *познавательная самостоятельность, самостоятельность, познавательная активность, развитие автономности студента.*

Popov R. Cognitive Personal Individualism as a Precondition of the Students' Autonomy Development in the Educational Activities

The article reflects the importance of cognitive independence of the individual as a prerequisite for the development of autonomy of the student in educational activities. The basis of formation of cognitive independence of students of higher educational institutions as a personality is to determine their personal sense of needs and motives. Cognitive individualism is based upon knowledge, reproduction of this knowledge and its creative application. In case students' intellectual capacities are sufficiently developed (conscious use of such mental operations as analysis, synthesis, classification, systematization, etc.), they can quickly progress in their search for something new, which means that they are ascending to the creative level of activity. A pedagogue's task is to create for students conditions for success. And in the result of these actions we will get generalized knowledge, which will serve as the fundament of further cognitive individualism. In cognitive individualism, similarly to other kinds of people's activities one may see two interrelated processes: reproductive and creative. The reproductive activity is characterized by absorbing already existing, discovered by scientists, scope

---

of knowledge. The creative path of cognition is characterized by way from ignorance to knowing, when students face the task to cognate the unknown attainments, when they objectively confront a problematic situation which encourages them to outline the necessary ways of scientific problem resolution. It is within the process of this cognitive activity that students display their individualism in not taking everything to faith and due to this trying to verify information acquired from different sources, individually searching for an answer for arising questions, using their own knowledge for assistance. Therefore, cognitive individualism foresees a creative way of cognition and students' individual educational activity organization.

Key words: *cognitive independence, independence, cognitive activity, the development of autonomy of the student.*